בְּאֵר הַגּוֹלָה קלג: הֲלָכוֹת תְּפִלָּה סִימָן קד קה קו

מ בְּרָכוֹת כ״א (ע״ב). נ טוּר בְּשֵׁם (ר״מ) [ר״ח]. ס טוּר בְּסִימָן קכ״ב.

ז מ אֵינוֹ פּוֹסֵק לא (כו) לְקַדֵּישׁ וְלֹא לְקַדֵּשָׁה, אֶלָּא (ז) (כז) יִשְׁתֹּק וְיִכַּוֵּן לְמַה שֶּׁאוֹמֵר שְׁלִיחַ צִבּוּר (כח) * וְיִהֵא עוֹנֶה. (הָיָה עוֹמֵד בִּתְפִלָּה וּקְרָאוּהוּ לִסְפֹּר תּוֹרָה, (כט) אֵינוֹ (מ) פּוֹסֵק) (תשובות הרשב״א (ת״ם) סימן קפה):

ח (ל) ס אַחַר שֶׁסִּיֵּם שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת קֹדֶם אֱלֹהַי נְצוֹר, יָכֹל לַעֲנוֹת קְדֻשָּׁה וְקַדִּישׁ וּבָרְכוּ (וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קכ״ב (ס״ג)):

קה דִּין הַמִּתְפַּלֵּל שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א בְּרָכוֹת ל׳ (ע״ב).

א א הַמִּתְפַּלֵּל (א) שְׁתֵּי (ס) תְּפִלּוֹת זוֹ אַחַר זוֹ, צָרִיךְ (ב) לְהַמְתִּין (ג) בֵּין זוֹ לָזוֹ (ד) כְּדֵי הִלּוּךְ (ג) אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁתְּהֵא דַּעְתּוֹ מְיֻשֶּׁבֶת לְהִתְפַּלֵּל בִּלְשׁוֹן תְּחִנָּה:

קו מִי הֵם הַפְּטוּרִים מִתְּפִלָּה. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א בְּרָכוֹת י״ז (ע״ב). ב רַמְב״ם פֶּרֶק ו׳ מֵהִלְכוֹת תְּפִלָּה (ה״י). ג שָׁם בְּגְמָרָא כ׳ (ע״ב).

א א כָּל הַפְּטוּרִים (א) מִקְּרִיאַת שְׁמַע פְּטוּרִים מִתְּפִלָּה, וְכָל שֶׁחַיָּב בְּקְרִיאַת שְׁמַע חַיָּב בִּתְפִלָּה. חוּץ מֵהַמְלַוִּין אֶת הַמֵּת ב שֶׁאֵין לַמֵּטָּה (ב) צָרְךְ בָּהֶם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהֵם חַיָּבִים בִּקְרִיאַת שְׁמַע פְּטוּרִים (ג) מִתְּפִלָּה. ג וְנָשִׁים וַעֲבָדִים, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁפְּטוּרִים מִקְּרִיאַת שְׁמַע חַיָּבִים בִּתְפִלָּה, מִפְּנֵי (ד) שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁלֹּא (ס) [א] הַזְּמַן גְּרָמָא.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] הַזְּמַן גְּרָמָא. עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּשַׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן י״ד שֶׁהָאֲרִיךְ בָּזֶה וּמַפִּיק שְׁרָאיוֹת הַרְמְב״ן מִכְּרֵיעוֹת, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֹר הַיטֵב

אֲבָל אִם שָׁהָה כְּדֵי לִגְמֹר אֶת כֻּלָּהּ חוֹזֵר לְרֹאשׁ, ט״ז (סק״ג) וְעַיֵּן שָׁם: ז (ו) יִשְׁתֹּק. עַד יִתְבָּרֵךְ: (מ) פּוֹסֵק. וְאִם פָּסַק מִקְּרֵי מַדִּיד וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח). וְאִם סָבַר שֶׁפָּתַר לָעֲלוֹת, הֲרֵי שׁוֹגֵג וְאֵינוֹ חוֹזֵר לְרֹאשׁ]:

א (ס) תְּפִלּוֹת. דַּוְקָא תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה: (ג) אַרְבַּע אַמּוֹת. אֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ אֶלָּא מִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד שָׁם. עַיֵּן סִימָן קכ״ג סָעִיף ב׳ בְּהַגָּ״ה:

א (ס) הַזְּמַן גְּרָמָא. כֵּן כָּתַב הָרַמְב״ם (הפלה פ״א הל׳ א״ב) דְּסְבִירָא לֵיהּ דִּתְפִלָּה מִצְוַת עֲשֵׂה דְּאוֹרַיְתָא הִיא דִּכְתִיב ׳וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם׳ וְגוֹ׳, אַךְ מִדְּאוֹרַיְתָא דַּי בְּפַעַם אַחַת בַּיּוֹם וּבְכָל נֶפֶשׁ שִׁירָה, וְלָכֵן נָהֲגוּ שֶׁרֹב נָשִׁים אֵין מִתְפַּלְּלוֹת בְּתָמִידוּת מִשּׁוּם דְּאוֹמְרִים מִיָּד בַּבֹּקֶר סְמוּךְ לְנִשְׁיקָה אֵיזֶה בַּקָּשָׁה וּמִדְּאוֹרַיְתָא דַּי בָּזֶה, וְאִפְשָׁר שֶׁגַּם הַחֲכָמִים לֹא חִיְּבוּם יוֹתֵר. וּבְכָל נֶפֶשׁ מִקְרֵי מַדִּיד וְחוֹזֵר לְרֹאשׁ. וְהָרַמְב״ן (בהשגות על ספר המצוות מ״ע ה) סוֹבֵר דִּתְפִלָּה מִדְּרַבָּנָן הִיא וְכֵן דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים. וְעַיֵּן בְּפְרִי חָדָשׁ, וּבְסֵפֶר מִגְלַת אֶסְתֵּר (בספר המצוות שם), וּבְסֵפֶר לֵב שָׂמֵחַ (בספר המצוות שם).

בְּאוּר הֲלָכָה

וְשָׁם אֵירֵי בֵּין בְּרָכָה לִבְרָכָה, וְאִפְשָׁר לִדְחֹק מִשּׁוּם דְּשָׁם הַשָּׁלֹשׁ בְּרָכוֹת חֲשׁוּבוֹת כְּאַחַת כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קפ״ח בְּמֻגָּן אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן ח׳, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּתְפִלָּה, אֲבָל לְשׁוֹן הָרַב גִּרְשׁוֹם בֶּן רַבִּי שְׁלֹמֹה הַמּוּבָא בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה כתב ה״ר דוד) לֹא מְשֻׁמָּע כֵּן:

ז * וְיִהֵא כְּעוֹנֶה. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק כח) וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה וכתב ר״ח) וּבְדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות א) דְּעָצָם דִּין זֶה אִם מַהֵר לִשְׁתֹּק וְלִשְׁמֹעַ תַּלְיָא בְּפִלּוּגְתָּא, דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דִּכְיָון דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה הוּא כְּעוֹנֶה מַמָּשׁ וְאִסּוּר מִשְׁעַם הֶפְסֵק, וְאַף עַל פִּי כֵן הִכְרִיעַ לְהָקֵל מִשְׁעַם הַמִּנְהָג. וְיֵשׁ לְעַיֵּן לְמִנְהָגֵנוּ דְּסְבִירָא לָן דְּאַף עַל גַּב דְּשׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה אֵינוֹ כְּדִבּוּר מַמָּשׁ, **אִם אֶחָד הָיָה צָרִיךְ לִנְקֵבִי בְּשָׁעָה שֶׁחָבְרוּ הוֹצִיאוּ בִּתְפִלָּתוֹ** (עַיֵּן בְּרָכוֹת כ׳ עַמּוּד ב׳ בְּתוֹסְפוֹת דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בְּדַאֲשְׁכְּחַן בְּסוֹף הַדִּבּוּר), **אֲפִלּוּ דְּבַעַל קְרִי חֲמִיר טְפֵי. וּלְעִנְיַן שֶׁאִי בְּרָכוֹת עַיֵּן לְעֵיל** בְּסִימָן צ״ב בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ו׳. וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״י) שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן שְׁאֵלָה אַחֶרֶת כְּעֵין זֶה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

תְּפִלָּתוֹ. וְאִם שָׁח בְּמֵזִיד צָרִיךְ עֵיוּן גָּדוֹל בְּדִין זֶה, (כג) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּחוֹזֵר תַּכְלִית לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה אֲפִלּוּ בְּשִׂיחָה מוּעֶטֶת, (כד) [א]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא שָׁנָא בֵּין שׁוֹגֵג לְמֵזִיד: ז (כה) לְקַדֵּישׁ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר לְאָמֵן יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא וְהוּא הַדִּין לְבָרְכוּ: (כז) יִשְׁתֹּק. (מד) עַד יִתְבָּרֵךְ: (כח) וְיִהֵא כְּעוֹנֶה. לְעִנְיַן שֶׁיֵּצֵא בָּזֶה יְדֵי חִיּוּב קְדֻשָּׁה וּקְדֻשָּׁה, (כט) וּמִכָּל מָקוֹם לֹא חֲשִׁיב הֶפְסֵק: (כט) אֵינוֹ פּוֹסֵק. וְאִם פָּסַק (מו) בָּזֶה וְכֵן לְקַדֵּישׁ וְלִקְדֻשָּׁה דֵּינוֹ כְּשֶׁח בְּמֵזִיד, וּלְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּשָׁם חוֹזֵר לְרֹאשׁ, גַּם בָּזֶה חוֹזֵר לְרֹאשׁ. אַךְ (מ) אִם סָבַר שֶׁמֻּתָּר לְהַפְסִיק הֲרֵי כְּשׁוֹגֵג וְאֵינוֹ חוֹזֵר לָרֹאשׁ וְכֵנ״ל (בסק כה). וְאִם קָרָאוּהוּ לִסְפֹּר תּוֹרָה וְהוּא עוֹמֵד אַחַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, אֲפִלּוּ לֹא הִתְחִיל עֲדַיִן אֶלָּא נִצְרְ, (מא) פּוֹסֵק וְעוֹלֶה, אַךְ יְזָהֵר לוֹמַר יְהֵא שְׁמֵיהּ רַבָּא לְרֶצוֹן קֹדֶם: ח (ל) אַחַר שֶׁסִּיֵּם וְכוּ׳. הַיְנוּ שֶׁאָמַר גַּם יְהִי לְרָצוֹן קֹדֶם אֱלֹקַי נְצֹר, (כט) דְּאִם לֹא כֵּן אָסוּר לְהַפְסִיק כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן קכ״ב (ס״א). וְלָזֶה רָמַז הָרַמ״א בְּמַה שֶּׁכָּתַב וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קכ״ב:

א (א) שְׁתֵּי תְּפִלּוֹת. כְּגוֹן (ס) שַׁחֲרִית וּמוּסָף, אוֹ שֶׁשָּׁכַח וְלֹא הִתְפַּלֵּל וְצָרִיךְ לְהַשְׁלִימָהּ בִּזְמַן תְּפִלָּה שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ וּמִתְפַּלֵּל שְׁתַּיִם. וְהַנָּה לְפִי מַה שֶּׁיְּבֹאַר בְּסִימָן ק״ח בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יג־יד) דְּבֵין שֶׁשָּׁכַח עַרְבִית וּמִתְפַּלֵּל שַׁחֲרִית שְׁתַּיִם וּבֵין שֶׁשָּׁכַח שַׁחֲרִית וּמִתְפַּלֵּל מִנְחָה שְׁתַּיִם לְהַשְׁלָמָה, צָרִיךְ לוֹמַר אֲשֶׁרֵי בֵּין תְּפִלָּה לִתְפִלָּה, לֹא יְצַיֵּר דִּין זֶה רַק בְּשֶׁכַח תְּפִלַּת הַמִּנְחָה שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַרְבִית שְׁתַּיִם לְהַשְׁלָמָה, דְּשָׁם לֹא יֹאמַר אֲשֶׁרֵי כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה, דְּצָרִיךְ עַל כָּל פָּנִים לְהַמְתִּין כְּדֵי [הִלּוּךְ] אַרְבַּע אַמּוֹת: (ב) לְהַמְתִּין וְכוּ׳. וְשִׁעוּר זֶה (ג) צָרִיךְ לִהְיוֹת אַחַר שֶׁעָקַר רַגְלָיו וְאָמַר עֹשֶׂה שָׁלוֹם וְגוֹ׳: (ג) בֵּין וְכוּ׳. כָּתַב בְּסֵפֶר שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס״א) וְכֵן אִם סִיֵּם שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אַף שֶׁעֲדַיִן לֹא עָקַר רַגְלָיו וְנִזְכַּר שֶׁשָּׁעֶה וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְהִתְפַּלֵּל, יַמְתִּין כָּזֶה: (ד) כְּדֵי הִלּוּךְ וְכוּ׳. (נ) אֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ אֶלָּא מִתְפַּלֵּל שְׁנִית בְּמָקוֹם שֶׁעוֹמֵד שָׁם כְּשֶׁסָּפֵק אַחַר תְּפִלָּה הָרִאשׁוֹנָה. אֲבָל לַחֲזֹר לִמְקוֹמוֹ, אֲפִלּוּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל שְׁנִית צָרִיךְ לְהַמְתִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן קכ״ג (ס״ב):

א (א) מִקְרִיאַת שְׁמַע. מִפְּנֵי (ס) שֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּמִצְוָה אוֹ שֶׁטְּרוּדִים מִצְוָה וְכַמְבֹאָר בְּסִימָן ע׳ סָעִיף ג׳: (ב) צָרִיךְ בָּהֶם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁאֵינָם מוּכָנִים כְּלָל לַעֲזֹר בִּנְשִׁיאַת הַמִּשָּׁה, דְּאִי לָאו הָכִי פְּטוּרִים גַּם מִקְּרִיאַת שְׁמַע וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ע״ב סָעִיף א׳, עַיֵּן שָׁם: (ג) מִתְפַּלָּה. (ג) הוֹאִיל וְהִיא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים וְעוֹד (ג) שֶׁהִיא בַּעֲמִידָה וְאֵין יְכוֹלִין לִשְׁהוֹת כָּל כָּךְ, אֲבָל קְרִיאַת שְׁמַע עִקַּר כַּוָּנָתָהּ וַעֲמִידָתָהּ אֵינָהּ אֶלָּא בְּפָסוּק רִאשׁוֹן וּבְקַל יוֹכַל לַעֲמֹד וּלְכַוֵּן. וְאִם (ד) עָבַר זְמַן תְּפִלָּה עַל יְדֵי זֶה אֵין צָרִיךְ לְהַשְׁלִים בַּתְּפִלָּה הַסְּמוּכָה, כֵּיוָן דְּבִשְׁעַת חוֹבָתוֹ הָיָה פָּטוּר מִן הַדִּין וּכְדִלְעֵיל בְּסוֹף סִימָן צ״ג עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ח): (ד) שֶׁהִיא מִצְוַת עֲשֵׂה וְכוּ׳. כָּל זֶה לְדַעַת הָרַמְב״ם (הפלה פ״א הל׳ א״ב), שֶׁרַק זְמַנֵּי הַתְּפִלָּה הֵם מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, אֲבָל עִקַּר מִצְוַת תְּפִלָּה הִיא מִן הַתּוֹרָה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יא יג) ׳וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם׳ אֵיזוֹ עֲבוֹדָה שֶׁהִיא בַּלֵּב הֱוֵי אוֹמֵר זוֹ תְּפִלָּה, אֶלָּא שֶׁאֵין לָהּ נֶפֶשׁ יְדוּעַ מִן הַתּוֹרָה וְיָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל נֶפֶשׁ עַד שִׁירְצֶה, וּמְשֻׁהִתְפַּלֵּל פַּעַם אַחַת בְּיוֹם אוֹ בַּלַּיְלָה יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ מִן הַתּוֹרָה. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) שֶׁעַל פִּי סְבָרָא זוֹ נָהֲגוּ רֹב הַנָּשִׁים שֶׁאֵין מִתְפַּלְּלִין שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּתָמִידוּת שַׁחֲרִית וְעַרְבִית, לְפִי שֶׁאוֹמְרוֹת מִיָּד בַּבֹּקֶר סְמוּךְ לַנְּטִילָה אֵיזֶה בַּקָּשָׁה, וְאִפְשָׁר שֶׁאַף חֲכָמִים לֹא חִיְּבוּ יוֹתֵר. אֲבָל דַּעַת הָרַמְב״ן (בהשגות על ספר המצוות מ״ע ה) שֶׁעִקַּר מִצְוַת תְּפִלָּה הִיא מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁהֵם אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, שֶׁתִּקְּנוּ שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת עַל הַסֵּדֶר לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָן שַׁחֲרִית וּמִנְחָה חוֹבָה וְעַרְבִית רְשׁוּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִצְוַת עֲשֵׂה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא, וְהַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת מִכָּל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא אֲפִלּוּ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים כְּגוֹן קְדוּשׁ הַלְּבָנָה, אַף עַל פִּי כֵן חִיְּבוּ אוֹתָן בִּתְפִלַּת שַׁחֲרִית וּמִנְחָה כְּמוֹ אֲנָשִׁים, הוֹאִיל וּתְפִלָּה הִיא בְּקֶשֶׁת רַחֲמִים. וְכֵן עִקַּר

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כג) עַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה (ד״ה דינו): (כד) עַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה (שם): ז (מה) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה: (מו) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה וכתב ר״ח): (מו) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח): (מו) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״י) וּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״ח): (מח) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״י) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן ס״ק יד): ח (מט) מָגֵן גִּבּוֹרִים (שם ס״ק טו):

א (ס) טוּר. (ב) רַשַׁ״י (ברכות יז: ד״ה ואלו ואלו) וְט״ז (סק״א): (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): (ד) פְּרִי מְגַדִּים (משז״ט סק״א) לְדַעַת הַהֲדְרִישָׁה (ירד סי׳ שמא סק״ג). וְאַף דְּלְהַט״ז (ירד סי׳ שמא סק״א) צָרִיךְ לְהַשְׁלִים, כְּבָר פָּסְקוּ כָּל הָאַחֲרוֹנִים לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן צ״ג דְּלֹא כְּט״ז: (ס) הַפְּרִי מְגַדִּים (סי׳ פט פתיחה להלכות תפילה) וְהַמָּגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ג) מְפַקְפְּקִים בָּזֶה, וְגַם מַה שֶּׁכָּתַב (מג״א סק״ב) וְאִפְשָׁר וְכוּ׳, סוֹתֵר לְדִבְרֵי עַצְמוֹ בְּסִימָן ע׳ סָעִיף קָטָן א׳:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וכתב בשו״ע הרב (ס״ד) שאף לדעה זו אם אחר השיחה חזר למקום שפסק וגמר תפילתו או אפילו אותה ברכה ששח בה לבדה, אע״פ שעדיין לא עקר רגליו, צריך לחזור לראש.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah